

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

GEOGRAFIE V1

FEBRUARIE/MAART 2017

MEMORANDUM

PUNTE: 225

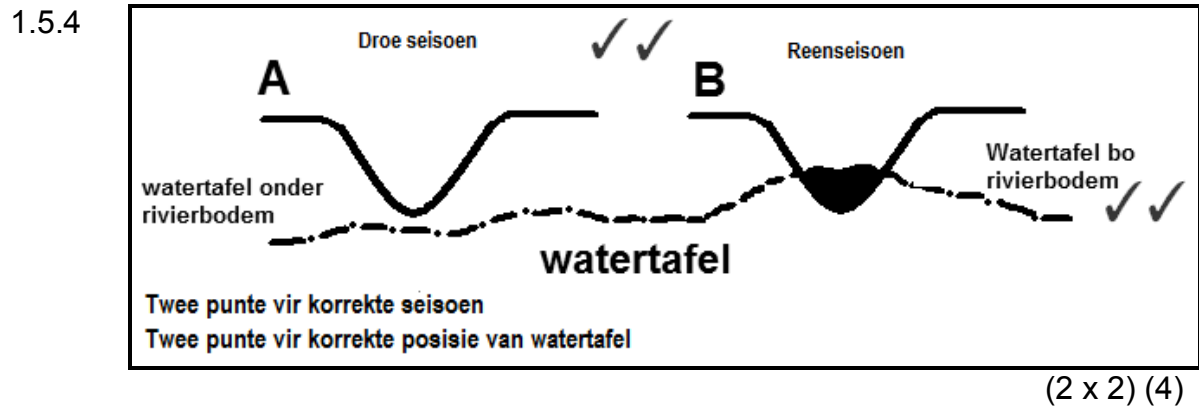
Hierdie memorandum bestaan uit 15 bladsye.

AFDELING A**VRAAG 1**

- 1.1 1.1.1 14h00 (1)
 1.1.2 Somer (1)
 1.1.3 Trog (1)
 1.1.4 Onstabiel (1)
 1.1.5 NNO (1)
 1.1.6 20 (1)
 1.1.7 Hoër (1) (7 x 1) (7)
- 1.2 1.2.1 C/samevloeiing (1)
 1.2.2 G/sytak (1)
 1.2.3 E/interfluviale rif (1)
 1.2.4 A/dreineerbekken (1)
 1.2.5 H/stroomordes (1)
 1.2.6 B/waterskeiding (1)
 1.2.7 F/riviermond (1)
 1.2.8 D/oorsprong/bron (1) (8 x 1) (8)
- 1.3 1.3.1 A Koue front (1)
 B Warmfront (1) (2 x 1) (2)
- 1.3.2 Volwasse/Warmsektorstadium (1) (1 x 1) (1)
- 1.3.3 Antiklokgewyse lugbeweging kom in die Noordelike Halfrond voor (2)
 Die VSA is in die Noordelike Halfrond (2)
 Die warmsektor is suid van/die koue sektor is noord van die fronte (2)
 [ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 1.3.4 Nimbostratuswolke het 'n groot horisontale verspreiding dus is reën meer wydverspreid (2)
 Die warmfront veroorsaak dat warm lug baie stadig styg wat lei tot reënval oor 'n lang tydperk (2)
 Die gradiënt van die warmfront is meer geleidelik en stygende lug vorm dus nimbostratuswolke (2)
 [ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 1.3.5 Swaar reën as gevolg van cumulonimbuswolke (2)
 Donderstorms as gevolg van sterk styging van warm lug (2)
 Weerlig kom voor as gevolg van die interaksie tussen verskillende dele in dieselfde wolk, of tussen verskillende wolke (2)
 Die moontlike ontwikkeling van hael as gevolg van sterk opwaartse en afwaartse lugstrome wat waterdruppels tot benede vriespunt kan voer (2)
 [ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 1.3.6 Lugtemperatuur op die aardoppervlak sal daal (sal koud wees) (2)
 Lugdruk sal toeneem (2)
 Windspoed sal afneem (2)
 Humiditeit sal afneem (2)
 Onstabiele weerstoestande sal ophou (2)
 [ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 1.4 1.4.1 ... 'n stedelike gebied (soos dorpe of stede) warmer as die omringende landelike gebied is (1)
 [KONSEP] (1 x 1) (1)

- 1.4.2 Kunsmatige oppervlaktes bv. teeroppervlaktes (1)
 Sement-/glas-/metaalgeboue (1)
 Aktiwiteite in die stad soos verkeer/gebruik van masjinerie (1)
 Gebruik van lugverkoelers (1)
 Saamgedromde liggaamshitte (1)
 Hoë geboudigtheid/verlaagde hitteverspreiding (1)
 Hoë geboue blokeer lugvloei (1)
 Hoë geboue vang hitte vas (1)
 Geometriese vorm van geboue vergroot oppervlak vir verhitting (1)
 Veelvuldige refleksie van hitte (1)
 Gebrek aan plantegroei (1)
 Gebrek aan watermassas in stede (1)
 Besoedeling afkomstig van fabrieke en voertuie (1)
 [ENIGE TWEE] (2 x 1) (2)
- 1.4.3 **NEGATIEF**
 Veroorsaak moegheid/dehidrasie (2)
 Hittestres/ongemak
 Sterftes onder ouer mense wat meer kwesbaar vir hoër temperature is (2)
 Kos mense meer en verbruik groter vlakke van energie om huise in stedelike gebiede te verkoel (2)
 Verhoogde kostes a.g.v. verhoogde water- en energieverbruik (2)
 Verlaagde werksproduktiwiteit (2)
 Meer gunstige broeitoestande vir vlieë/muskiete wat die voorkoms van siektes vergroot (2)
- POSITIEF**
 Minder verhitting benodig in koue klimaatstreke (2)
 Verminder hoeveelheid ys en sneeu (2)
 Verhoog neerslag (2)
 [ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 1.4.4 Verf huise met ligter kleure, soos wit, wat meer refleksie (hoër albedo) sal hê en lugtemperatuur sal verlaag (2)
 Eko-vriendelike (groen-) geboue (2)
 Ontwikkel daktuine wat temperature sal verlaag (2)
 Meer watermassas (mere, fonteine) wat lugtemperatuur sal verlaag (2)
 Grondgebruikbeplanning wat met heersende windrigtings ooreenstem sal stede afkoel (2)
 Verlaag geboudigtheid (2)
 Verminder gebouhoogte
 Skep meer groen oop ruimtes/Plant meer bome/ontwikkel groengordels (2)
 Verminder hoeveelheid motors wat in die stad ingaan (2)
 Neem hibriede/elektriese motors in gebruik (2)
 Moedig saamryklubs aan (2)
 Neem parkeer-en-ry skemas in gebruik (2)
 Desentralisasie van kommersiële-/nywerheidsaktiwiteite (2)
 Moedig die gebruik van openbare vervoer en fietsry aan (2)
 Verminder lugbesoedeling (filters in skoorstene) wat die hitte in stede vasvang (2)
 [ENIGE VIER] (4 x 2) (8)

- 1.5 1.5.1 Periodies/Nie-standhoudend/Seisoenaal (1) (1 x 1) (1)
- 1.5.2 Die watervlak in die rivier wissel van seisoen tot seisoen (1)
Die rivier vloei nie in die droë seisoen nie, maar wel in die reënseisoen (1)
[ENIGE EEN] (1 x 1) (1)
- 1.5.3 Die boonste laag van die ondergrondse wateroppervlak (1)
[KONSEP] (1 x 1) (1)

- 1.5.5 **NEERSLAG**
In die droë seisoen is die hoeveelheid neerslag laag en dit verminder die rivierafloop (2)
Die drakragkapasiteit (volume water) van die rivier is laag en materiaal word afgeset (2)
In die reënseisoen het die rivier 'n groter volume water en minder afsetting vind plaas (2)
Die drakragkapasiteit (volume water) van die rivier is hoog en erodeer die rivierkanaal (2)

GRADIËNT

'n Geleidelike gradiënt verminder die vloeisnelheid van die rivier en die vermoë van die rivier om sy lading te dra (2)

'n Geleidelike gradiënt lei tot meer afsetting op die rivierbodem (2)

[ENIGE VIER – MOET NA NEERSLAG EN GRADIËNT VEWYS] (4 x 2) (8)

- 1.6 1.6.1 A Turbulent (1)
B Laminêr (1) (2 x 1) (2)
- 1.6.2 Die middel-/benedeloop (1) (1 x 1) (1)
- 1.6.3 'n Ongelyk rivierbodem (2)
Rotse wat uitsteek (2)
As daar watervalle en stroomversnellings is (2)
Steiler gradiënt (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)

- 1.6.4 Die turbulente water kan teen 'n vinniger tempo erodeer (2)
Die rivier kan 'n groter rotse dra wat abrasie (erosie) verhoog (2)
Groter hidroliese krag verhoog erosie (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 1.6.5 In A het die rivier 'n groter soliede materiaal wat nie die kleur van die rivier verander nie (water is helder) (2)
In B het die meeste van die stroomvrag opgelos in die water en dit verander die kleur van die water (2)
In B word stroomvrag in suspensie vervoer en dit gee die water 'n donkerder/grys kleur (2)
Turbulente vloei lei daartoe dat die water 'n wit kleur het (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 1.6.6 Witwater-vlotvaart (2)
Turbulente water veroorsaak witwater (2)
Malende waterstrome (2)
Vaardighede word benodig om in die water te roei (2)
Moontlike stroomversnellings (2)
Die aantrekkingskrag van die geluid van water (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
[75]

VRAAG 2

- 2.1 2.1.1 Warm (1)
2.1.2 Links (1)
2.1.3 Weste (1)
2.1.4 Hoog (1)
2.1.5 Ruiming (1)
2.1.6 Stabiel (1)
2.1.7 Cumulonimbus (1)
2.1.8 Stormvloed (1) (8 x 1) (8)
- 2.2. 2.2.1 A (1)
2.2.2 C (1)
2.2.3 D (1)
2.2.4 B (1)
2.2.5 E (1)
2.2.6 C (1)
2.2.7 A (1) (7 x 1) (7)
- 2.3 2.3.1 5/Vyf (1) (1 x 1) (1)
2.3.2 Aangedryf deur die tropiese oostewinde/pasaatwinde (1) (1 x 1) (1)
2.3.3 Orkane (1) (1 x 1) (1)

- 2.3.4 Oseaanoppervlaktemperatuur van 26°C of hoër (2)
 Hoë humiditeit/Hoë verdampingsvlakke (2)
 Min oppervlakwrywing (2)
 Ligte wind wat min varieer (2)
 Kalm toestand word benodig vir lugkonvergensie (2)
 Bolugdivergensie om 'n laagdruk op die aardoppervlak te veroorsaak (2)
 Wolke wat inwaarts spiraal lei tot die ontwikkeling van die oog (2)
 Onstabiele lugtoestande vir konveksie (2)
 Vinnige kondensasie stel latente hitte vry (2)
 Tussen breedteliggings 5° en 25° N/S – aktiewe Corioliskrag (2)
 [ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)

2.3.5 **ONVOORSPELBARE BAAN**

- Oseaanwater verhit en verkoel verskillend en dit beïnvloed die baan wat die sikloon volg (2)
 Windrigting verskil daaglik en dit sal die baan wat die sikloon volg beïnvloed (2)
 Siklone ervaar wrywing oor die landmassas en verloor momentum (2)
 Kombinasie van die windrigting in die tropiese sikloon en die windrigting in die windgordel (2)

PROBLEME WAT DIT VEROORSAAK VIR RAMPBESTUUR

- Weet nie waar die sikloon volgende gaan toeslaan nie (2)
 Daar is onvoeldende tyd om te voorspel waar stormvloed sal voorkom (2)
 Daar is onvoldoende tyd om mense uit hoë-risiko gebiede te ontruim (2)
 Het nie genoeg tyd om nooddienste bymekaar te kry nie (2)
 Onvoldoende tyd om effektiewe ontruimingsplanne vooruit daar te stel (2)
 Nie moontlik om mense vroegtydig te waarsku om noodvoorrade soos water/kos/mediese voorrade op te gaar nie (2)
 Boere word nie genoeg tyd gegee om lewende hawe na veiliger/hoërliggende land te neem nie (2)
 Koste-implikasies as gebiede onnodig ontruim word (2)

[ENIGE VIER – MOET NA ONVOORSPELBARE BAAN EN PROBLEME VERWYS] (4 x 2) (8)

- 2.4 2.4.1 B Kalahari hoog/Kontinentale hoog (1) (1 x 1) (1)
- 2.4.2 Laer temperature oor die binneland veroorsaak dat lug daal en 'n hoogdruk veroorsaak (2)
 Verminderde verhitting van die aardoppervlak verminder konveksie (2)
 [ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 2.4.3 Dalende lug verhit en kondensasie vind nie plaas nie (2)
 Dalende lug laat nie vog vry nie (2)
 Dit is oor 'n koue see geleë (2)
 [ENIGE EEN] 1 x 2) (2)

- 2.4.4 In die somer neem dit 'n suidelike posisie in, want die son is oor die Steenbokskeerkring en al die lugdrukstelsels beweeg saam met die oënskynlike beweging van die son (2)
 In die somer beweeg die hoogdrukstelsels verder uit oor die see as gevolg van die intense verhitting van die land (2)
 In die winter neem dit 'n noordelike posisie in, want die son is oor die Kreefskeerkring en al die lugdrukstelsels beweeg noord saam met die oënskynlike beweging van die son (2)
 In die winter is dit nader aan die land, want die land is kouer (2)
 [ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 2.4.5 Die inversielaag is bo die platorand en dit laat vog toe om na die binneland toe in te vloei (2)
 Laat toe dat warm vogtige lug styg aan die windwaartse kant van die platorand (2)
 'n Intense laagdruk oor die land in die somer lei tot lugkonvergensie (2)
 Vogtige lug vanuit die Suid-Indiese Hoog vloei in die laagdruk oor die land in (2)
 Verhoogde verdamping oor die Indiese Oseaan in die somer en die vogtige lug word na die land toe gevoer (2)
 Die Suid-Indiese Hoog is ver van die kuslyn af en aanlandige winde het 'n groter afstand wat dit oor die see waai en meer vogtige lug word na die land toe gevoer (2)
 [ENIGE DRIE] (3 x 2) (6)
- 2.5 2.5.1 Wanneer 'n rivier meer energie kry/ a.g.v.sy erosievermoë verhoog (1)
 [KONSEP] (1 x 1) (1)
- 2.5.2 'n Verandering in die erosiebasis as gevolg van tektoniese opheffing (2)
 'n Verlaging in die seevlak (2)
 'n Groter volume water in die rivier as gevolg van volhoubare/permanente verhoogde reënval (2)
 Stroomroof (2)
 'n Vinnig vloeiende sytak wat by die hoofstroom aansluit (2)
 [ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 2.5.3 Toon die nuwe plek van afwaartse erosie (2)
 Toon die plek aan waar verjonging plaasvind (2)
 Toon aan waar die vorige/ou basisvlak van erosie was (2)
 [ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 2.5.4 Die rivier word weer ongegradeer a.g.v. van hernieude erosie (2)
 Die proses van gradering word oor begin as gevolg van hernieude erosie (2)
 [ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 2.5.5 Ou vloedvlaktes vorm nuwe terrasse a.g.v afwaartse erosie (2)
 Afwaartse erosie vorm valleie in valleie (2)
 Rivierkronkels word ingekerf (ingekerfde rivierkronkels) as gevolg van afwaartse erosie (2)
 'n Knakpuntwaterval kan ontwikkel as gevolg van 'n verlaging in die seevlak of tektoniese opheffing (2)
 [ENIGE VIER] (4 x 2) (8)

- 2.6 2.6.1 'n Opvangsgebied is die totale dreineerbekken van 'n rivier vanwaar dit water verkry (1)
[KONSEP] (1 x 1) (1)
- 2.6.2 65% van Suid-Afrika ontvang minder as 500 mm gemiddeld reënval per jaar (2) (1 x 2) (2)
- 2.6.3 Verwydering van natuurlike plantegroei (2)
Lewende haweboerdery in opvangsgebiede vernietig plantegroei (2)
Verwoestyning (2)
Monokultuur/Swak boerderymetodes (2)
Oorgebruik van water (2)
Veldbrande (vernietig plantegroei wat erosie verhoog) (2)
Verwydering van water uit die bolope vir wateroordragskemas (2)
Ligging van nywerhede op rivieroewers (2)
Mynbou-aktiwiteite het 'n impak op grondwater (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 2.6.4 Vleilande moet beskerm en herstel word (2)
Wetgewing is nodig om te bepaal wat in riviere gestort word (2)
Boetes moet ingestel word vir storting en rommelstrooiing (2)
Uitkap van plantegroei en herbeplanting met uitheemse bome moet gekontroleer word (2)
Konstruksie en nedersetting op die vloedvlakte moet vermy word (2)
Bebossing om afloop en erosie te verminder (2)
Gereelde toetsing om die toestand van die rivier te monitor (2)
Skep buffers om riviere (2)
Bewaar natuurlike plantegroei langs riviere (2)
Bewusmakingsveldtogte (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 2.6.5 Watertekort (2)
Besoedelde water verhoog blootstelling aan gesondheidsrisiko's (2)
Waterkoste sal verhoog (2)
Produksiekoste sal verhoog (2)
Voedselproduksie sal afneem/Kleiner oeste/opbrengs (2)
Voedselpryse sal verhoog (2)
Kleiner oppervlakte om gewase te verbou (2)
Waterkwaliteit verminder a.g.v. verhoogde besoedeling (2)
Verminder biodiversiteit (2)
Verhoog die moontlikheid van oorstromings (2)
Negatiewe impak op riviere vir ontspanning/toerisme (2)
[ENIGE DRIE] (3 x 2) (6)
- [75]**

AFDELING B**VRAAG 3**

3.1	3.1.1	Landelik (1)	
	3.1.2	Stedelik (1)	
	3.1.3	Stedelik (1)	
	3.1.4	Landelik (1)	
	3.1.5	Landelik (1)	
	3.1.6	Stedelik (1)	
	3.1.7	Landelik (1)	
	3.1.8	Stedelik (1)	(8 x 1) (8)
3.2	3.2.1	Markgeoriënteerde (1)	
	3.2.2	Alomteenwoordige (1)	
	3.2.3	Onafhanklike (1)	
	3.2.4	Grondstofgeoriënteerde/swaar (1)	
	3.2.5	Swaar (1)	
	3.2.6	Brug (1)	
	3.2.7	Ligte (1)	(7 x 1) (7)
3.3	3.3.1	Verspreid/geïsoleerd (1)	(1 x 1) (1)
	3.3.2	Geen ander nabye sigbare nedersettings nie (2) Ver van naburige nedersettings/Geen naburige nedersettings sigbaar (2) [ENIGE EEN]	(1 x 2) (2)
	3.3.3	Die groot grote van die plaas (2) Toon baie velde aan (2) Groot dam (2) Toon baie geboue aan wat vir verskillende funksies by die plaasopstal (2) Privaat grondbesit (2) [ENIGE EEN]	(1 x 2) (2)
	3.3.4	Groot afstand vanaf ander plase (2) Geïsoleerd en kan maklik geteiken word (2) [ENIGE EEN]	(1 x 2) (2)
	3.3.5	Gelyk grond geskik vir verbouing (2) Gelyk grond maak die gebruik van masjinerie moontlik vir kommersiële boerdery (2) Beskikbaarheid van water uit die dam (2) Intensiewe boerdery is 'n teken dat die grond vrugbaar is (2) Toegang tot pad om produkte vanaf die plase te vervoer (2) Groot ruimtes beskikbaar vir landbou (2) [ENIGE VIER]	(4 x 2) (8)
3.4	3.4.1	Dit is die proses waardeur mense wat hulle grond as gevolg van gedwonge verskuiwings verloor word, gekompenseer word (1) [KONSEP]	(1 x 1) (1)

- 3.4.2 75 400 grondeise (1) (1 x 1) (1)
- 3.4.3 KwaZulu-Natal (1) (1 x 1) (1)
- 3.4.4 Die totale bedrag toegestaan is **groter** as die grondwaarde (2)
Die totale grondwaarde is **minder** as die totale bedrag toegestaan (2)
[Die **verhouding** moet uitgelig word]
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 3.4.5 Grondeienaars wou 'n hoër prys as die markwaarde hê (2)
Grond is ontwikkel en het daarom 'n hoër prys geëis (2)
Om seker te maak dat grondrestitusie suksesvol is, moes die regering 'n hoër prys betaal (2)
Omkopery en korrupsie (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 3.4.6 Om die ongeregthede van Apartheid aan te spreek (2)
Om armoede in landelike gebiede te verminder (2)
Om groei en ekonomiese ontwikkeling aan te moedig (2)
Vir rekonsiliasie en stabiliteit in die land (2)
[ENIGE DRIE] (3 x 2) (6)
- 3.5 3.5.1 Informele handelaars het nie 'n permanente struktuur waaruit hulle goedere verkoop of dienste vanuit lewer nie (2)
Informele handelaars word op straathoeke en sypaadjies aangetref (2)
(2 x 1) (2)
- 3.5.2 Dit is nie kwantifiseerbaar nie/kannie gemeet word nie/verklaar nie inkomste nie (2)
Geen wettige registrasie van die informele besigheid bestaan nie (2)
Paneellede is nie heeltemal seker van die presiese bydra wat die informele ekonomie tot die BBP van die ekonomie by dra nie (2)
A.g.v. hoë werkloosheid is baie mense in die informele sektor betrokke (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 3.5.3 Gebrek aan befondsing (2)
Gebrek aan opleiding of besigheidsontwikkelingsprogramme (2)
Gebrek aan infrastruktuur (2)
Gebrek aan eiendom of verhuurbare eiendom (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 3.5.4 **VOORDELE**
Meer mense kan werk en 'n inkomste verdien (2)
Laer werkloosheidsyfer (2)
Mense kan half-geskoold word (2)
Verlig armoede (2)
Minder mense afhanklik van welsynstoelae (2)
Verminder misdaad omdat mense no inkomste het (2)
Is 'n manier vir mense om armoede te ontvlug (2)
Dra by tot die ekonomie van ander sektore (2)
Kompetisie verminder die pryse in die formele sektor (2)
Is toeriste-aantreklikheid om ambagsman te sien werk (2)

NADELE

Verlaag die inkomste van formele besighede (2)
 Geassosieer met nagemaakte goedere wat 'n impak op wettige besighede het (2)
 Geassosieer met die onwettige invoer van goedere (2)
 Klein/geen bydra tot die BBP nie (2)
 Geen bydrae tot belasting of die ontvanger van inkomste nie (2)
 Geld word spandeer om die gebied skoon te hou (2)
 Blokeer die ingange na formele besighede (2)
 Vuil omgewing skep gesondheidsgevaar (2)
 [ENIGE VIER – MOET NA VOORDELE EN NADELE VERWYS]

(4 x 2) (8)

- 3.6 3.6.1 Wanneer mense in vrees vir verhongering en hongersnood leef (1)
 Wanneer mense nie toegang tot voldoende voedsame kos het nie (1)
 [ENIGE EEN]
 [KONSEP] (1 x 1) (1)
- 3.6.2 'Die grootste hoeveelheid van die mense leef in ontwikkelende lande' (1)
 '75% van die wêreld se honger mense woon in landelike gebiede' (1)
 Die meerderheid van die landelike bevolking by in lande op die Afrika- en
 Asiatiese kontinent (1)
 [ENIGE EEN] (1 x 1) (1)
- 3.6.3 50% van die kleinskaalboere boer met bestaansgewasse (2)
 Die kleinskaalboere is afhanklik van gesinsarbeid (2)
 [ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 3.6.4 Bestaansboere kweek slegs genoeg voedsel vir hulle eie behoeftes (2)
 Kwesbaar vir verhongering en hongersnood met geen droogtesurplusse (2)
 Bestaansboere het uitgebreide families (2)
 Hulle skep 'n groot probleem vir hulleself met meer familieledes om te voed
 en na om te sien (2)
 Bestaansboere het nie toegang tot kapitaal nie (2)
 Geen toegang tot modern masjinerie om produksie te verhoog nie (2)
 Verouderde boerderymetodes (2)
 Geen subsidie van die regering nie (2)
 Geen blootstelling aan onlangse boerderynavorsing nie (2)
 [ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 3.6.5 Konsolidering van kleiner plase (2)
 Dakboerdery in stedelike gebiede (2)
 Plant gewasse wat droogtes kan weerstaan (2)
 Plant 'n surplus in goeie seisoene (2)
 Verskaf befondsing aan kleinskaalboer (2)
 Bemagtig bestaansboere met wetenskaplike boerderymetodes (2)
 Geneties Aangepaste Voedselsoorte wat klimaatsverandering kan
 weerstaan kan verbou word om 'n groter wêreldbevolking te voed (2)
 Regerings kan gesinsbeplanning aanmoedig sodat die wêreldbevolking
 teen 'n stadiger tempo groei; minder mense om in die toekoms te voed (2)
 Moedig mense aan om groente in hulle erwe te verbou (2)
 Bestry armoede sodat mense kos kan koop (2)
 Skep werkseleenthede om geld te verdien om kos te kan koop (2)
 [ENIGE DRIE] (3 x 2) (6)

[75]

VRAAG 4

- 4.1 4.1.1 E/stedelike groei (1)
 4.1.2 C/landelik-stedelike oorgangsones (1)
 4.1.3 F/stedelike verval (1)
 4.1.4 B/ongebreidelde/onplanmatige stedelike uitbreiding (1)
 4.1.5 A/stedelike morfologie (1)
 4.1.6 H/stedelike hiërargie (1)
 4.1.7 G/stedelike uitbreiding (1) (7 x 1) (7)
- 4.2 4.2.1 D/kwaternêre (1)
 4.2.2 B/tersiêre (1)
 4.2.3 C/uitvoermark (1)
 4.2.4 C/bruto Binnelandse produk (1)
 4.2.5 A/PWV/Gauteng (1)
 4.2.6 D/nywerheidsentralisasie (1)
 4.2.7 B/sekondêre aktiwiteite (1)
 4.2.8 D/Port Elizabeth-Uitenhage (1) (8 x 1) (8)
- 4.3 4.3.1 Die beweging van mense van landelike na stedelike gebiede (1)
 [KONSEP] (1 x 1) (1)
- 4.3.2 Werksgeleenthede (2)
 Beter salarisse (2)
 Verbeterde behuisingstoestande (2)
 Verbeterde opvoedkundige dienste (2)
 Verbeterde dienslewering (2)
 Verhoogde lewenstandaarde (2)
 [ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 4.3.3 Gedwing om werk in die informele sektor te soek wat minder betalend is (2)
 Kannie werk kry nie (2)
 Onvoldoende vaardighede vir formele werksgeleenthede in die formele sektor (2)
 Gebrekkige behuising (2)
 Soek skuiling in informele nedersettings om lewenskoste te verlaag wat tot swakker lewensomstandighede lei (2)
 Lewenskoste in stedelike gebiede is hoog (2)
 Verwagte dienslewering word nie aan voldoen nie want dit is oorlaai (2)
 Wanneer mense stad toe kom is hulle aan maatskaplike euwels blootgestel (2)
 [ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 4.3.4 Gebrek aan behuising lei tot die ontstaan van informele nedersettings (2)
 Hoë vlakke van werkloosheid (2)
 Toename in misdaad/sosiale verval omdat ongeskoolde mense nie werk kan kry nie (2)
 Onvoldoende dienste soos water, elektrisiteit (2)
 Onhigiëniese toestande, want vullisverwydering in die stad is onder druk (2)
 Verkeersopeenhopings en besoedeling neem toe (2)
 Oorbevolking en gebrekkige skuiling lei tot die vinnige verspreiding van siektes soos tuberkulose (2)
 [ENIGE VIER] (4 x 2) (8)

- 4.4 4.4.1 Sy-aansig van die stad/toon hoë geboue in die middel en lae geboue aan die buitewyke/toon die silhoeët (1) (1 x 1) (1)
- 4.4.2 Hoë grondwaardes en verhuringskoste (2)
Kompetisie om besighede in die mees toeganklikste deel van die stad te hê (2)
Intensiewe/maksimum grondgebruik in die SSK (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 4.4.3 Geboue is oud en verval omdat die eienaars dit nie in stand hou nie (2)
Dit is waar die SSK in die toekoms gaan uitbrei daarom onderhou eienaars die geboue nie (2)
[ENIGE EEN] (1 x 2) (2)
- 4.4.4 Hoë grondwaardes (2)
Hoë huurkoste (2)
Verkeersopeenhopings (ontoeganklikheid) veroorsaak dat mense nie na die SSK toe wil kom nie (2)
Hoë misdadisyfers maak die SSK onveilig (2)
Gebrek aan parkering veroorsaak ongerief (2)
Hoë besoedelingsvlakke a.g.v. nywerheidsaktiwiteite en voertuie (2)
Onversorgde en onhigiëniese strate (2)
Gebrek aan ruimte vir uiotbreiding (2)
[ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 4.4.5 Die status **verlaag** as (2)
Die SSK nie meer toeganklik is nie (2)
Geboue leeg staan (2)
Besighede deur buitelanders oorgeneem word (2)
Die SSK word deur lae kwaliteit/ondergeskikte goedere gedomineer (2)
Geboue is verval en word nie onderhou nie (2)
Leë geboue onwettig beset word (2)
Die stad nie meer aantreklik is nie/estetiese waarde verloor (2)
OF
Die status **verhoog** as die (2)
SSK minder oorbevolk is (2)
Aantal motors in die SSK verminder (2)
SSK veiliger vir voetgangers is (2)
Besoedeling in die SSK verminder (2)
SSK meer aantreklik vir beleggers is (2)
[EEN VIR STATUS EN TWEE VIR REDES] (3 x 2) (6)
- 4.5 4.5.1 'omdat dit sukkel om te herstel van die 23 000 werksgeleentheid wat sedert April verloor is, en die daling in kommoditeitspryse in sleutelmarkte soos China' (1) (1 x 1) (1)
- 4.5.2 7% (1) (1 x 1) (1)
- 4.5.3 Primêr, Sekondêr end Tersêr (2)
[MOET ALDRIE SEKTORE NOEM – NIE VOORBEELDE UIT DIE TEKS] (1 x 2) (2)

- 4.5.4 Daar is minder aanvraag na metale, daarom sal produksie afneem (2)
 Inkomste uit invoere sal afneem (2)
 Dit sal die handelsbalans van die land negatief beïnvloed (2)
 Dit sal 'n negatiewe impak op die BBP van die land hê (2)
 Die maatskappy se winsgrens sal verlaag (2)
 Winsverlaging sal daartoe lei dat werksgeleenthede gesny word (2)
 [ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 4.5.5 Arbeidsonrus maak myne nie-winsgewend en dwing hulle om toe te maak (2)
 Beurtkrag lei tot 'n verlies aan inkomste, want aktiwiteite staan vir ure stil en myne en maatskappye is minder produktief (2)
 Swak mynveiligheid lei tot die verlies aan geskoolde mynwerkers (2)
 MIV en Vigs lei daartoe dat baie geskoolde werkers as gevolg van die pandemie sterf (2)
 Myne is ver van hawens af geleë en dit stoot die prys van uitgevoerde minerale op wat dit nie-kompeteerd teen lae buitelandse kostes maak (2)
 Die uitvoer van onverwerkte minerale verminder winste en verlaag die volhoubaarheid daarvan (2)
 Minerale is nie-hernieubaar en dit maak dit moeilik om vir die toekoms te beplan (2)
 Die geotermiese gradiënt dwing die mynbousektor om meer geld in lugverkoeling te belê omdat dit ondergronds baie warm is (2)
 Swak toestand van spoorlyne beteken dat metale nie meer maklik en bekostigbaar na die hawens toe vervoer kan word nie (2)
 Moontlike nasionalisering ontmoedig beleggings (2)
 Afhanklikheid van buitelandse markte (2)
 Inkomste is afhanklik van wisselkoers (2)
 Die toenemende koste van water en watertekorte (2)
 Wisselende markprysies (2)
 Vinniger groeitempos in ander sektore van die ekonomie bv. Vervardiging en finansies (2)
 Omgewingsfaktore soos rehabilitasiekostes verhoog produksiekostes (2)
 Buitelandse beleggers is bekommerd oor arbeidsregulasies (2)
 Wette rondom vasgestelde minimum lone verhoog produksiekostes (2)
 [ENIGE VIER] (4 x 2) (8)
- 4.6 4.6.1 Moedig groei in daardie dele van Suid-Afrika wat onderontwikkeld is, maar waar daar 'n potensiaal vir groei is, aan (1)
 [KONSEP] (1 x 1) (1)
- 4.6.2 Mosambiek (1) (1 x 1) (1)
- 4.6.3 Om toegang tot die kusmarkte tussen Oos-Londen en Durban te verleen (2)
 Om werk as gevolg van armoede in die gebied te verskaf (2)
 Natuurlike skoonheid wat ekotoerisme bevorder (2)
 Hulpbronne in die gedeelte van die land is volop en dit vorm die basis vir nywerheidsontwikkeling (2)
 [ENIGE EEN] (1 x 2) (2)

- 4.6.4 Konstruksie van vervoerroetes sal die gebied meer toeganklik maak (2)
 Beter paaie beteken meer veiligheid vir toeriste wanneer hulle reis (2)
 Om na afgeleë gebiede te reis word moontlik gemaak (2)
 Groter verskeidenheid kurio's van plaaslike gemeenskappe (2)
 Groter blootstelling aan verskillende kulture en tradisies (2)
 Toegang tot die Kruger Nasionalepark word baie verbeter (2)
 Nuwe geleenthede vir plaaslike toerismegeleenthede (2)
 Ekotoerisme sal die ontwikkeling van nuwe wildsplase en kampfasiliteite aanmoedig (2)
 Ontwikkeling van kultuurtoerisme (2)
 Dobbelttoerisme sal toeneem omdat nuwe casino's in die meeste groot dorpe sal oopmaak (2)
 Eienaarskap van nuut-ontwikkelde besighede langs die roetes stabiliseer toerisme en moedig groei en opvoedkundige geleenthede in die toerismesektor aan (2)
 [ENIGE TWEE] (2 x 2) (4)
- 4.6.5 Genereer ekonomiese groei waar plaaslike gemeenskappe hulle produkte kan verkoop (2)
 Genereer werksgeleenthede vir plaaslike gemeenskappe (2)
 Moedig vaardigheidsontwikkeling onder plaaslike gemeenskappe aan (2)
 Maak die groei van Klein en Medium Mikro besighede moontlik (2)
 Opgradering van die plaaslike infrastruktuur (2)
 Moedig toerisme, opleiding van gidse en die verkoop van handgemaakte ware aan (2)
 Groter inkomste vir die plaaslike gemeenskappe (2)
 Beter lewenstandaard (2)
 Inkomste word gebruik om gemeenskapsprojekte te ontwikkel (2)
 Ontwikkel etniese/kulturele trots (2)
 [ENIGE DRIE] (3 x 2) (6)
[75]

GROOTTOTAAL: 225